

Гомела О.А.

БЕРЕСТЕЙСЬКА ЦЕРКОВНА УНІЯ ТА ЇЇ ІСТОРИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ

Актуальність обраної теми зумовлена тим, що християнська церква відігравала помітну роль у політичному та духовному житті українських земель. Сама церква була як важливим джерелом культури та ідеології, так і політичним інститутом, частиною державного апарату. Отже, християнська церква, з одного боку, була носієм ідеї державності, з іншого – джерелом духовно-морального життя суспільства. Вона розвивалася у співпраці з державою, а згодом стала силою, що об'єднувала мешканців різних земель у культурну та політичну спільність. Саме в результаті укладання унії і тієї релігійної боротьби, що розвернулася після цього, більш чітко оформилася спочатку етноконфесіональна, а згодом і етнічна ідентичність населення українських земель Речі Посполитої, що мало вирішальну роль у збереженні ідентичностей під наступом окатоличення та полонізації.

Ідея церковної унії була пов'язана з низкою факторів політичного, духовно-культурного та релігійно-церковного характеру. Серед них особливості державного устрою Польсько-Литовської держави у зазначений період, через які існував інститут патронату не тільки з боку держави, а й світських осіб, що, в свою чергу, призводило до конфлікту між духовенством і мирянами за владу в церкві. Також важливим фактором було те, що Річ Посполита мала офіційною релігією католицизм, саме католицькі єпископи мали право засідати в сенаті та трибуналі, а католицька церква мала привілеї, на відміну від православної. Серед релігійно-церковних та духовно-культурних факторів окремо слід виділити боротьбу за реформи в середині церкви, почалося пробудження конфесійної самосвідомості, розповсюдження протестантських впливів, намагання підняти культуру православ'я. Водночас у католицизмі розгорнулася контрреформація. Ці фактори призвели до посилення позиції прихильників унії з Римом у 90-х роках XVI століття. Єпископи, які виступали за унію, отримали підтримку короля Сигізмунда III, противники ж унії гуртувалися навколо князя К. Острозького. В той же час козацтво з початку XVII століття почало активно підтримувати православ'я, беручи участь у релігійних конфліктах 20-40 років XVII століття.

Боротьба православних з уніатами мала суспільно-політичне, моральне, духовне та ідеологічне значення, загалом визначивши подальший перебіг історії України. За 40 років, що точилася ця боротьба, українське православ'я змогло реформуватися, а діячі церкви, нарівні з козацтвом, очолили український народ напередодні доленосних подій Хмельниччини.

Література:

1. Гудзяк Б. Київська ієрархія Берестейські синоди і укладення унії. *Історичний контекст укладення Берестейської унії і перше поунійне покоління*. Львів, 1995. С. 101-136.

2. Дмитриев М. В. Между Римом и Царьградом. Генезис Брестской церковной унии 1595-1596 гг. М.: Издательство МГУ, 2003. 319 с.

Роботу виконано під керівництвом доцента кафедри КТРСіГН Тавшунського О.М.